

Djursjukskötarens roll vid beteendeutredning av hund

The veterinary nurse's role in behavioural studies of dogs

Karl Thulin

Djursjukvårdarprogrammet

**Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Djursjukvårdarprogrammet**

Skara 2010

Studentarbete 199

*Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Animal Environment and Health
Veterinary Nursing Education*

Student report 199

ISSN 1652-280X

Djursjukskötarens roll vid beteendutredning av hund

The veterinary nurse's role in behavioural studies of dogs

Karl Thulin

**DO0015, Självständigt arbete i djuromvårdnad, 10 hp, Grund AB
Djursjukvårdarprogrammet**

Handledare: Lotta Gustafsson

Examinator: Barbro Attrell

Studentarbete 199, Skara 2010

Nyckelord: beteendeproblem, problemhundskonsult

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Avdelningen för djuromvårdnad

Box 234, 532 23 SKARA

E-post: hmh@slu.se, **Hemsida:** www.hmh.slu.se

I denna serie publiceras olika typer av studentarbeten, bl.a. examensarbeten, vanligtvis omfattande 7,5–30 hp. Studentarbeten ingår som en obligatorisk del i olika program och syftar till att under handledning ge den studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Arbetenas innehåll, resultat och slutsatser bör således bedömas mot denna bakgrund.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte	4
Metod	4
Etologins historia och grundpelare	5
Vargen	6
Beteendets funktion	6
Att studera hund är svårt	7
Retning + motivation = reaktion	8
Motivationen styr valet av beteende	9
Tröskelvärden	10
Habituering, sensitivisering	10
Hunden är anpassningsbar och villig att samarbeta	11
Klassisk betingning.....	11
Instrumentell betingning	11
Stereotypa beteenden	11
Kommunikation styr relationen	12
Vem utvecklar ett stort beteende?	13
Beteendeförändring orsakad av fysiska och mentala problem	14
Yrkestitel är inte lika med kompetens	15
Konsultationens utformning	15
Intervju med en utbildad djursjukskötare och problemhundkonsult	16
Utredning á la Jenny Marek.....	16
Djurägarens kompetens om hundens utveckling och behov	17
Det stora ras-valet	18
Djurhemmets utvärdering	19
Diskussion	20
Sammanfattning	23
Summary	23
Referenslista	24

Inledning

Även om beteendeproblem hos hund inte alltid är livshotande, är det ofta en mycket stor stressfaktor hos ägaren. Resultatet kan bli att ägaren inte kan handskas med problemet, utan väljer att lämna bort sitt djur, eller ibland även låta hunden somna in. Om ett beteende räknas som problem eller inte, är mycket subjektivt och varje person måste själv bilda sig en egen uppfattning. Vissa kan se beteendet som oönskat, samtidigt som andra mycket väl kan se det som acceptabelt, eller till och med normalt. Man kan tydligt se ett samband mellan vissa utåtagerande beteenden och sannolikheten att ägaren väljer att lämna bort sin hund (27).

Genom att tillämpa etologiska kunskaper kan man tolka beteendet för att se vart problemet kan ha uppkommit. När man är insatt i mekanismerna som styr beteenden kan det utvecklas en mer konkret och korrekt bedömning om olika djurs och individers uppfattning och behov. Denna kunskap är nödvändig att känna till när man på ett godtagbart sätt ska sköta och hålla djur. Arbetet kommer att besvara nedanstående frågor:

- Hur definierar man ett problembeteende?
- Hur påverkar hundens beteende relationen till sin ägare och sin övriga omgivning?
- Hur handskar ägaren situationen med en hund som uppvisar oönskat beteende?
- Hur står sig djursjukskötarens kompetens mot vad som krävs?
- Hur hanteras och analyseras en hund som anlänt till ett djurhem, utan vetskap om dess bakgrund?

Syfte

Arbetet vill öka djursjukskötarens intresse och kännedomen om vad ett beteende är, samt hur man kan granska och beskriva ett djurs beteende, i det här fallet hund. Arbetet ska besvara vad som krävs för att professionellt arbeta tillsammans med djurägare och deras ”problemhundar”.

Hypotes

Antalet hundar som varje år lämnas bort eller avlivas kan effektivt minskas genom att erbjudas professionell hjälp i form av beteendekonsultation. Som djursjukskötare kan man arbeta med att ge hundägare stöd och hjälp att få en lugn och balanserad hund.

Metod

Detta arbete utgörs av en litteraturstudie som baseras på facklitteratur och faktagranskade artiklar. Arbetet avslutas med en intervju med Jenny Marek som har startat rådgivningsverksamhet för hundägare som upplever problem med sin hund.

Etologins historia och grundpelare

Människans intresse för att studera djur har funnits sedan flera 1000 år f.Kr. Vid 1900-talets början kunde man se två olika tillvägagångssätt när man skulle studera djur och deras beteende. De två inriktningarna under denna period var antingen ett behavioristiskt eller naturalistiskt synsätt. Behavioristerna var verksamma i USA med J. B. Watson & B. F. Skinner i spetsen. Dessa två pionjärer förordade ett objektivt förhållningssätt till studierna. Dessa hölls i kontrollerade och anpassade laboratoriemiljöer. Det som var typiskt för behavioristerna var att de såg djurens beteenden som uteslutande inlärt. Enligt dem föds inget djur med ett färdigt beteende. Inlärningsprocessen skulle vara densamma oavsett om man var en hund eller människa. Genom att hålla djuren i kontrollerade miljöer kunde de räkna bort vad de ansåg som den största felkällan; miljön. Deras undersökningar gick främst ut på att analysera och undersöka djurens reflexer samt deras sätt att lära (1, 17, 41).

Den naturalistiska inriktningen utvecklades och pågick främst i Europa. Oskar Heinroth samt Karl von Frisch var båda verksamma inom denna målsättning. Här låg intresset på djurens naturliga instinkt. Det var bland annat Heinroth som införde den moderna tappningen av vad han valde att benämna etologi. På 1930-talet fick beteendeforskningen ett uppsving av zoologen Konrad Lorenz. Lorenz var inte bara en djurälskare, han var även utbildad läkare i Österrike. Ett samarbete bildades mellan Lorenz och Nikolaas Tinbergen, som var mycket duktig på utformning samt uppbyggnad av diverse experiment. Deras klassiska studier och teorier, som än idag fascinerar forskare inom området, utfördes i djurens naturliga miljö (9, 17). Von Frisch fick, tillsammans med Lorenz och Tinbergen, nobelpriset i medicin och fysiologi 1973. Motiveringen lød ”för deras upptäckter rörande organisation och utförande av individuella och sociala beteendemönster” (26).

Behavioristerna ansåg att ett djurs beteende är resultatet av tidigare erfarenheter samt reflexmönster. Naturalisterna menade att beteenden var naturligt medfödda och kunde förklaras genom att dessa låg väl inbäddade och var verksamma i nervsystemet. Först när kommunikationen mellan dessa olika synsätt etablerades, kunde framstegen göras och utvecklingen fortgå (10, 17). En hund kan vara skottfast sedan födseln men av olika anledningar senare i livet börja reagera på höga och intensiva ljud. Det kan visa på att medfödda beteenden ofta utvecklas under djurets livstid, vilket därför gör det svårt att avgöra vilka beteenden som är medfödda respektive inlärd (41).

Vargen

När man vetenskapligt ska analysera en hunds beteende använder många forskare sig utav vad de anser är hundens förfader – vargen (23, 41). Hunden har levt tillsammans med människan i minst 12 000 år. Dagens hund har fortfarande grundkaraktären hämtad från vargen, vilket man kan förstå då man sätter in vår tid tillsammans i ett tidsperspektiv. Möjlighet till utveckling under den korta tiden med oss människor är relativt liten. Speciellt vid jämförelse med hur länge vargen har fått möjlighet att genom evolution utvecklas utan inblandning av människor (4, 41).

Ben Ginsburg gjorde undersökningar där han visade att vargar uppfödda separat från flocken, fortfarande hade anlag för att visa ett artspecifikt beteende i form av aggressiva signaler gentemot människor. Däremot hade de ingen möjlighet att uppvisa undergivna signaler gentemot vargar. Med den vetskapen menar Ginsburg på att vissa beteenden är resultat av mognad, medan andra snarare kräver sociala erfarenheter (23).

Det är viktigt att vara försiktig med att dra slutsatser och samband arterna emellan. Våra kunskaper om vargen är otillräckliga, och dessutom har flera vetenskapliga studier som utförts på varg byggts på inhägnade och halvtama vargar. Resultatet av deras livsstil gör att man inte kan utgå från att vargarna visar ett naturligt beteende. Djur som hålls i fångenskap (även domesticerade) visar ofta ett förändrat beteende från deras ursprungliga och naturliga. Ibland kan detta beteende även bli stört på något sätt. Genom att tillämpa etologiska kunskaper, kan man tolka beteendet för att se vart störningen kan ha uppkommit. På så vis kan man försöka berika och förbättra djurets miljö för att stimulera eventuella förbisedda behov. När man är väl insatt i djurens behov och deras naturliga beteende, kan man utnyttja denna kunskap. Vetskapen om deras behov gör att vi kan försöka utforma deras miljö till den grad det är möjligt (17, 18, 41).

Beteendets funktion

En del av etologin handlar om djurets anpassning till dess levnadsmiljö. Ett visst beteende härstammar ofta från deras levnadssätt. Begreppet beteendets funktion myntades av Tinbergen. När man använder begreppet syftar man på två saker: Den första tolkningen innebär att man utvärderar djurets beteende, utefter dess chans att leva och reproducera sig. Begreppet innefattar även vad som krävs för att få ett visst beteende att visa sig. Vilka omständigheter som krävs, samt hur beteendet förändras beroende på kombination av växlande stimuli. Tolkningen som görs ska beskriva hur beteendet utvecklats under det enskilda djurets livstid, men också ur ett evolutionärt perspektiv (17).

Kartläggningen kan delas in i två olika kategorier;

- närliggande, proximata
- slutgiltiga, ultimata

Vikten i den proximate tolkningen läggs på att besvara frågor om vilken mekanism som utlöser beteendet, och vilka samband som finns mellan fysiologi och beteende (8, 17). Ett exempel som P. Jensen, professor i etologi, väljer att ta upp är gulsparvens intensiva vårsång. En proximate tolkning av beteendet skulle vara att dagsländan påverkar testosteronhalten i blodet, vilket därigenom ökar hanens tendens att sjunga. I denna kategori kan vi se den klassiska etologin. Den ultimate tolkningen bygger på vilken funktion som beteendet fyller i djurets livsföring. Denna aspekt utvärderar därför beteendet utefter dess chans att leva och reproducera sig, det vill säga dess evolutionära fördelar (7, 17, 36). Här svarar vi på hur ett djur bör bete sig för att t.ex. spara energi vid födosök, eller hitta den metod som ger mest avkomma. Här klargörs anledningen till gulsparvens sång till att vara ett lockrop samt ett revirmarkerande rop. Sången är till för att berätta för honor om hans existens, på samma sätt som han avskräcker andra hanar från hans revir. Orsaken till den tidiga vårsången, menar det ultimate perspektivet, är för att kunna reproducera sig tidigt och därför ge avkomman tillräckligt lång tid för att kunna utvecklas, då sommaren och därmed näringsåtkomsten är som störst. Ultimate frågeställningar hittas främst inom beteendekologin eller sociobiologin. Ingen filosofi är rätt eller fel, utan de båda ger oss varsin sanningsenlig teori. Genom att kombinera båda dessa kategorier, kan vi tillsammans utveckla en mer sanningsenlig och vetenskapligt hållbar teori (8, 17, 18).

Att studera hund är svårt

En människa som inte är van att studera djurs beteende kan uppfatta deras uppträdande som oorganiserat och väldigt spritt. I själva verket kan man ganska enkelt särskilja olika rörelsemönster beroende på art, ålder och kön. Denna kartläggning gör att man kan ägna sig åt mer vetenskapliga studier. Desto fler vetenskapliga studier som utförs på djur, desto lättare har vi att förstå djurens naturliga behov. Det i sin tur förenklar arbetet att analysera våra djur med rubbat och onaturligt beteende (17).

Vår avsaknad av sinnen som hunden har, gör att vi har svårt att återge konkreta teorier om hur de uppfattar sin omvärld (17). Reaktionen och beteendet som hunden visar, beror på vilken information som de olika sinnesorganen har lyckats notera och analysera (41).

Sinnesorgan är de strukturer som specialiserats för att urskilja och begripa stimuli.

I storhjärnan utgör lukthjärnan, rhinencefalon, cirka en tredjedel av den totala hjärnvolymen på hund. Hos människan är denna inte mycket större än en äрта (17, 25).

Normalt pratar man om fem sinnen, men det har visat sig att både människa och djur har fler. När vi jämför oss med hunden, inser vi hur utvecklade deras sinnen är (41). Hundar kan uppfatta ljud som en människas hörsel inte registrerar. Beteendet då en hund stannar upp, spärrar ögonen ut i intet, morrar eller skäller, tolkar föraren ofta som helt omotiverat. Händelsen kan ibland nämnas som att hunden ser spöken. I själva verket kan det vara att hunden uppfattar en doft eller ett ljud som människans sinnen inte är tillräckligt utvecklade för att tolka. Sådana händelser är viktiga att ha i minnet då man analyserar beteendet.

Något människan kan se som omotiverat kan för hunden spela en viktig roll. Ett annat exempel kan vara hur hunden vid vår sida uppfattar en främling. Hunden registrerar enkelt dofter som vi inte uppfattar, som främlingen ofta ofrivilligt utsöndrar. En doft som hunden lätt förnimmar är främlingens distinkta arom av rädsla, som denna har väldigt svårt att dölja. Genom att forska på djurets verklighetsuppfattning kan vi vidare förstå både beteende och behov bättre (17).

Djur har ett speciellt sätt att se detaljer, som vi människor saknar. Hunden behöver inte reagera på endast en retning, utan reaktionen som uppenbarar sig är ofta resultatet av samtliga retningar. Det betyder att vissa retningar kan ha en helt obetydlig inverkan, medan andra kan ha en hämmande effekt på reaktionen. En hund som utsätts för buller eller andra intensiva retningar kan sänka motivationen för att jobba och träna (11, 41).

Retning + motivation = reaktion

Retning är en yttre påverkan. Det kan vara ett ljud eller en lukt som hundens sinnen registrerar. Retningen som uppfattas kan utlösa ett beteende. En svag retning däremot behöver inte ge en tydlig reaktion. Det gör däremot hunden mer vaken och uppmärksam mot nya retningar. Retningsstyrkan och intensiteten påverkar hur kraftig reaktionen blir.

Det finns olika sorters retningar, fyra vanliga är

- Visuella, synretningar – bytesdjur
- Taktila, känselretningar – massage
- Autistiska, ljudretningar – skott
- Olfaktoriska, luktretningar – löptik

En retning som har som funktion att påverka hunden brukar kallas för signal. Det kan vara signaler som hundar använder sinsemellan, eller som vi människor använder för att kommunicera med hunden. Kommandot ”ligg” fungerar som en signal. Doften som föraren avger är en retning, men ses inte som en signal då denna ofrivilligt ger ifrån sig den. Desto fler retningar som påverkar hunden, desto större reaktion utlöses. En retningssummation sker genom att medvetet använda flera retningar som utlöser samma reaktion. Då föraren uttalar kommandot ”ligg” samtidigt som handen sänks, ges både en autistisk och visuell retning som resulterar i en retningssummation. Det kan även vara hundar som tolererar enstaka skott, men som vid flera skott reagerar kraftigt (5, 41).

Det finns obetingade (medfödda) och betingade (inlärda) retningar. En obetingad retning är retningen som hunden uppfattar när han känner vittringen från en löptik, medan en betingad retning är förarens kommando ”ligg”. En betingad reaktion kan vara utförande av en retning oavsett om denna räknas som obetingad eller betingad. Hunden tolkar signalerna och reagerar därefter. Det kan vara en reaktion och handling som hunden uppvisar då den genom egna erfarenheter vet hur den ska reagera i en viss situation. Olika nyckelretningar

kan ge upphov till ett arttypiskt beteende. Ett sådant beteende behöver inte vara inlärt eller inövat. Dessa basala beteenden har utvecklats redan under fosterstadiet. Nyckelretningar kan ensamt orsaka att ett beteende uppvisas. Däremot fungerar de ofta bäst vid en kombination av flera stimuli (41). Jakt kan benämnas som fixa rörelsemönster då beteendet alltid ser likadant ut. Hastiga rörelser kommer hos ett rovdjur att utlösa ett jaktbeteende. Rörelsemönstret är alltid detsamma, men varje individ kommer fortfarande att uppvisa ett beteende som modifierats något. Både på grund av deras tidigare erfarenheter, men även då sinnesstämning och känslor kring jakten är mycket individuell (11, 41).

För att ett beteende ska få räknas som fixa rörelsemönster behöver det uppfylla tre krav:

- Det är medfött, vilket betyder att samtliga individer inom arten utför handlingen utan att tidigare ha lärt in sig det
- Handlingen är konstant, man kan tydligt se samma rörelsemönster på samtliga individer inom samma art
- Aktiviteten kan utlösas av olika stimuli från omvärlden, men då mönstret väl påbörjats fortlöper det oberoende på omgivningen (17)

Retningar finns överallt och utsätter hunden konstant för nya intryck. Retningarnas påverkan summeras och resulterar i en reaktion. Det kan man se då en hund hamnar i en intensiv miljö som den inte är van vid, till exempel en större stad. Några få retningar behöver inte tvunget resultera i att hunden blir rädd, men genom att summera samtliga intryck som den utsätts för blir hunden extra pressad och visar då ett starkt påverkat beteende. Ett aggressivt beteende kan härstamma från yttre stimuli. Felriktad aggressivitet är inte acceptabelt, men kan vara ett resultat av en retning som hunden uppfattar. Reaktionen kan visas mot en viss person eller då hunden hamnar i en oönskad situation. Veterinärbesök och kliniska undersökningar kan vara så laddade att ett aggressivt beteende kan uppvisas. Det är möjligt att en dominant individ vill hävda sin rang, men det kan även vara så att en plötslig smärtförnimmelse utlöser att individen hugger. Ett sådant beteende är snarare ett sätt för hunden att uttrycka sin rätt för distans än aggression (24, 41). Hundens reaktion på en retning styrs även av motivationen. Är motivationen låg krävs en starkare stimulering för att det specifika beteendet ska utlösas (41).

Motivationen styr valet av beteende

Man kan summera mekanismerna som får beteendet att visas som motivation. Vi behöver känna till de regler och mönster som finns vid val av beteende, för att kunna göra en riktig bedömning om hur fångenskap uppfattas hos olika individer (17). En individ kan vara mer intresserad av att jaga och döda ett byte än en annan. För den ena hunden kan det räcka med en liten skymt av bytet för att jaktinstinkten ska ta över, medan det för nästa hund kan kräva mycket mer. När beteendet har utlöst, kommer båda hundarna utföra momentet likadant, men motivationen för att beteendet ska fortgå kan fortfarande vara olika (11).

Om man ger en hund fri tillgång till föda och vatten, betyder inte det att denna kommer att äta och dricka konstant. Med många hundar ser man att de sprider sina måltider under dagens gång. Tiden emellan måltiderna ägnas åt att till exempel vila eller undersöka sin miljö. Med detta beteende i åtanke menar man att motivationen till att äta styrs genom förändringar i djuret, eftersom omgivningen kan ses som konstant (17). Inte enbart retningens art eller styrka avgör om hunden reagerar på ett kommando eller inte. Även motivationen spelar roll. Alla hundägare har troligen upplevt att hunden lyder sämre i skogen än hemma eller på dressyrplanen. I skogen finns andra lockelser (störningar) än hemma och motivationen att undersöka dessa blir starkare än motivationen att lyda. Anledningen är hundens humör och motivation till olika beteenden. Genom att studera hundens uppträdande får vi en bild av vad den för stunden är mest motiverad för. De delas in i kategorier beroende på deras basala, biologiska funktion. Det kan vara jaktlust, dominans eller motivationen till reproduktion (41).

Tröskelvärden

Vissa hundar visar specifika beteenden oftare än andra. Det behöver inte enbart bero på hundens motivation i den aktuella situationen. Även genetiska olikheter påverkar framkallandet av beteendet, både mellan olika hundraser och också individer inom samma ras. Vissa raser har ett lägre tröskelvärde att skälla än andra, och har därför större benägenhet att uppvisa beteendet (41).

Habituering, sensitivisering

Ibland slutar en individ att reagera på en retning, antingen för att den är väldigt vanlig eller eftersom responsen inte får någon verkan. Terminologiska begreppet för denna reaktion är att hunden har habituerat. Genom att fortlöpande upprepa ett kommando där hunden inte svarar på ett önskat sätt, leder detta till en habituering. Reaktionen uteblir ofta helt till slut. För att träna bort oönskade reaktioner och rädslor används habituering, ett vanligt fenomen vid miljöträning av yngre individer. Däremot om stimuleringen ger en kraftig reaktion sker ofta ingen tillvänjning. Istället utsätts hunden för en sensitivisering. Motivationen hunden tar med sig in i situationen styr hur lätt det är att jobba bort en rädsla. En mycket skotträdd hund har svårt att vänja sig vid ljudet, denna kan utveckla en starkare oro. När man tränar med sin hund för att överkomma dess rädslor, är det viktigt att hela tiden vara observant och försiktig för att undvika vidare sensitivisering. Kommandon ska endast ges när man tolkar situationen som att hunden kommer att lystra. Ett kommando kan även ges då föraren på ett regelrätt sätt kan korrigera hunden om den uppvisar ett oönskat svar på kommandot (41).

Hunden är anpassningsbar och villig att samarbeta

Inläring kan beskrivas som en process med ett aktivt tillägnande av färdighet, genom övning eller erfarenhet, som leder fram till en näst intill beständig förändring av ett beteende. Vid inläring kan man använda sig av både förstärkning och bestraffning. Förstärkning av ett beteende görs för att hunden ska agera likvärdigt nästa gång den hamnar i samma situation. Besträffning minskar sannolikheten. Metoden för inläring är att hunden förknippar två händelser med varandra. Det finns både klassisk samt instrumentell (eller operant) betingning (41).

Klassisk betingning

Då hunden associerar en retning med en konsekvens. Hunden registrerar en retning i en viss situation innan den utför handlingen. Hunden förväntar sig att en specifik händelse ska ske då den får signalen. Det kan vara att man tar fram matskålen och hunden förväntar sig mat. Eller att man tar på sig jaktkläderna och hunden förväntar sig en dag i skogen (33, 41).

Instrumentell betingning

Då hunden förstår att ett specifikt beteende får en specifik konsekvens. Får hunden en belöning efter utfört beteende kommer situationen upplevas som positivt och därmed lär hunden fortsätta med handlingen. Blir hunden däremot korrigerad upplevs konsekvensen som negativ och hunden lär inte agera likadant nästa gång den hamnar i samma situation. Inte förrän hunden utför handlingen på ett korrekt sätt ska ett visst kommando eller retning läggas till som kan förknippas med beteendet. Försök och misstag, eller trial and error, innebär att hunden av en tillfällighet utför en handling som får en konsekvens (13, 41).

Stereotypa beteenden

Instinktiva beteenden, eller stereotypa beteenden är ett reflexmönster som utlöses av specifika retningar. Dessa beteenden är svåra att bryta eller förändra genom träning och inläring. Hundar har förhållandevis få stereotypa beteenden, troligen då inläring spelar en sådan stor och viktig roll i deras liv för att kunna anpassa sig till olika livssituationer. När man tittar på nyfödda valpar visar de på flera medfödda, instinktiva handlingar. Valpen söker naturligt efter tikens kroppsvärme, dit den kryper för att söka upp bar hud och därigenom finna en spene (41).

Medan vissa hundar har en hög förmåga att anpassa sig till olika miljöer och därmed även ökad förmåga att lära sig, finns det en del raser som konstant lever under likartade omständigheter. Därmed har dessa inte lika stort behov av att kunna anpassa och förändra sitt beteende genom inläring. Dessa har vanligare ett mer utvecklat beteendemönster

redan när de föds (41). Ett exempel på hur anpassningsbara hundar är kan vara Siberian huskies, som ursprungligen fungerade som en slädhund åt eskimåer i Siberien och Alaska. Ibland tvingas dessa bo i en lägenhet i New York. Trots denna förändring i habitatet kan de trivas och reproducera sig även här. Man kan inte dra slutsatsen att en ras är mer utvecklad än den andra genom att enbart gå på dess förmåga att lära sig. Inläringen påverkas även av djurets ålder, motivation samt hundens sociala ställning gentemot människor och andra djur (23, 41).

Kommunikation styr relationen

En hunds kommunikation kan beskrivas som användandet av ett utvecklat mönster, för att ändra mottagarens beteende för egen personlig vinning. Hundar blir otroligt duktiga på att förstå signaler från sina ägare. De tolkar stämningen, det vill säga tonläget och dess innehåll, men även ansiktsuttryck och kroppsrörelser påverkar en välanpassad och socialiserad hund. Även kemiska förändringar hos ägaren kan kännas av. En förmåga som till exempel försöksdjur inte utvecklar lika väl. Det finns olika sätt att förklara kommunikationen mellan hund och människa. Ett sätt kan vara att beskriva både hunden och människan som sociala djur, och därför har välutvecklade signaler för sociala interaktioner. Det skulle innebära att båda arterna kan utnyttja sitt gemensamma arv som däggdjur. För att uppnå en effektiv kommunikation krävs att inblandade individer (arter) engagerar sig för att förstå varandras signaler. En annan förklaring kan vara en evolutionär process, där gemensamma signaler mellan hund och människa har skapats (23, 24).

Relationen mellan hund och ägare är mycket komplicerad och krävande. Sociala system är komplexa hos både människa och hund. Det ger en förståelse för hur komplex relationen kan vara mellan ägare och hund (23). Människors livsstil förändras konstant, familjestorleken minskar och antalet ensamstående ökar. Den moderna familjestorleken ger en mer fokuserad relation mellan människa och hund som ibland även fungerar som ett substitut för kontakt med artfränder. Hunden är en mycket social art vilket kan orsaka problem vid isolation. Därför blir de stresspåverkade då de lämnas ensamma. En hund som lever i en liten familj riskerar att lämnas ensam under längre perioder än hos en större familjeenhet. Många förbjuder sina hundar att sova i sovrummet och ännu mindre i sängen, vilket kan vara förståeligt ur hygienmässiga skäl. Men man måste förstå att hunden är ett flockdjur som har behov av att få sova med sin flock (24). Hunden har naturligt lätt att utveckla och ordna grupper, vilket troligen är den mest grundläggande faktorn för deras villighet till att samarbeta och bilda flock med en människa (3).

Som ägare utsätter man sin hund för motsägelsefulla och komplicerade krav. Inkonsekvens i förarens beteende orsakar konflikter hos hunden. Det kan vara fysisk kontakt, erkännande av ledarskap eller regler. Någon gång under alla hundars liv kommer den att utsättas för situationer då ägaren ger den inkonsekventa signaler. I ena stunden är det tillåtet för hunden att hoppa upp och hälsa, till exempel då ägaren kommer hem, men i nästa situation korrigeras samma beteende (24).

Hundens beteende påverkar relationen till sin ägare. Bandet mellan ägare och hund försvagas när hunden inte lever upp till de ideal som ägaren förväntar sig (6). Ägaren till ett djur med ett oönskat beteende, eller vanligen kallat problembeteende, uppfattar sin situation som mycket påfrestande. Flera ägare tar då beslutet att lämna bort sin hund (41). Ett beteende som en ägare ser som problem, kan en annan tycka är både naturligt och uppskattat. En border collie som ser joggare som potentiella vallobjekt och agerar därefter, kommer troligen fungera som en bra herdehund. En hund som skäller är bra för att hindra oönskat folk att ta sig in i trädgården eller huset. Däremot kan det uppfattas som negativt då den ibland stör både ägare och grannar. Vad som utgör ett problembeteende beror helt på vems utgångsläge och levnadssätt man ser det ifrån (12). Ett specifikt beteende är inte annorlunda andra kliniska symtom. Det finns ingen exakt gräns mellan normalt och avvikande. Beteendet kan vara olämpligt snarare än avvikande (24). För att kunna lösa problemen måste ägaren se till att även hundens behov och perspektiv ombesörjs. Lösningen lär inte bli bestående om inte båda parter är nöjda med resultatet (12).

1993 utfördes ett test där man försökte öka hundens lydnad, men också dess självständighet och lugn. Målet var att därmed förbättra relationen mellan ägare och sin hund. Samtliga hundar visade separationsångest, hundar med aggressiva tecken sorterades bort. Ekipagen grupperades i två grupper. Den ena gruppen fick endast direktivet att umgås mer med sin hund, det kunde vara att gå en (längre) runda eller att leka med hunden. Den andra gruppen fick möjlighet att träffa en problemhundskonsult för att utvärdera var problemen härstammade ifrån. Denna grupp fick även i uppgift att kontakta sin lokala brukshundklubb för att påbörja en kurs. Båda grupperna visade signifikant bättre beteende. Ekipagen registrerade både en förbättrad relation och ett bättre kompanjonskap. Samtliga i gruppen som fick hjälp med att arbeta med hunden visade prov på att ha utvecklats mer än de som endast fick instruktionerna att endast ägna mer tid åt sitt husdjur (6).

Vem utvecklar ett stort beteende?

Undersökning har visat att så många som 90 % utav av alla hundar visar ett beteende som är oönskat av ägaren. Det kan handla om ett flertal mer eller mindre allvarliga beteenden som ägaren uppfattar som negativa. Det kan vara att hunden drar i kopplet, eller en mer allvarlig avvikelse till exempel aggressivitet eller destruktivitet (35). Djurets kön är inte signifikant avgörande för om hunden ska påvisa några beteendeförändringar. Könet på hunden kan däremot knytas till ett specifikt beteende. Medan hanarna var mer benägna att visa aggressivitet mot andra djur samt sexuell frustration, är tikarna signifikant oroligare och visar oftare tecken på rädsla. Hanens uppträdande kan även vara orsakat av en rubbning i det endokrina systemet (19).

Forskning tyder på att hunden är mindre benägen att utveckla ett oönskat beteende om denna är uppfödd på kennel, eller att en eventuell omplacering kan ske vänner eller släkt emellan. Är hundarna däremot hämtade från djurhem påvisas oftare ett oönskat beteende. På djurhem ”sorterar” man normalt bort djur med aggressiva tendenser, så ett sådant

beteende har troligen frambringats bland annat av den stress som ett miljöbyte orsakar. Resultatet kan tyda på att hundar som under en period av sitt liv har levt i bur, är predisponerade till ett förändrat beteende (16, 38, 40). Forskare gjorde beteendestudier på hundar som vistades i olika stora inhägnader. De tyckte sig se en tydlig utveckling av rädsla. Hundarna visade även tecken på social fobi, speciellt gentemot människor (15, 40).

I en undersökning utförd vid Nordirlands största djurhem, besvarade 556 personer ett beteendeformulär. Här fick de beskriva eventuella oönskade beteenden inom fyra veckor efter att de hämtat sin hund från djurhemmet. Utifrån detta formulär svarade 68,3 % att de upplevde ett ej önskvärt beteende hos sin hund. Av dessa visade 318 individer flera olika beteenden som hundägaren inte ansåg var önskvärda. 53,4 % utav samtliga bortadopterade hundar visade tecken på rädsla, och var därför den vanligaste störning i beteendet som ägaren upplevde. Under förloppet av undersökningen lämnades totalt 36 stycken hundar tillbaka till djurhemmet. Fem ägare lämnade tillbaka hunden trots avsaknad av oönskat beteende (39). Många hundar på djurhem har upplevt flera traumatiska och stressfyllda situationer. Väljer man att adoptera en hund ifrån ett djurhem, måste man vara medveten om vilka beteenden som under snar framtid kan utvecklas/uppvisas (29).

Beteendeförändring orsakad av fysiska och mentala problem

Även om flera beteendeproblem är ett resultat av psykologiska orsaker, är det alltid viktigt att förstå att det kan finnas en fysisk sjukdom som ligger bakom och orsakar störningen. Vetskap och förståelse för beteendets bakgrund är essentiell vid arbetande med djur (24). Sannolikheten att en hund ska utveckla en beteendestörning kan påverkas av bland annat ras, kön, ålder men även relationen till dess ägare (16, 30). Det finns klara samband mellan sjukdom tidigt i hundens liv och beteendeproblem i vuxen ålder. Det är flera störda beteenden som uppvisas, främst felriktad rädsla och aggression. Hunden kan även visa på onormalt sexuellt beteende eller överdrivet skällande (29).

Publikationer skrivna av veterinärer är ofta uteslutande fokuserade på hur problemet löses med hjälp av medicinering. Den psykiska hälsan tas ej i beräkning. Andra böcker som skrivits av författare utan samma medicinska kompetens, frångår ofta helt sjukdom som bakomliggande orsak (34). Sjukdomar kan orsaka djupgående beteendeförändringar eftersom smärta ingår i flertalet sjukdomar och kan orsaka en kraftig aggression och ångest (41). Flera författare missar att klargöra att ett oönskat beteende kan vara fullt naturligt, trots ägarens uppfattning om att det är oönskat. Det kan även vara ett naturligt beteende, såsom urinering, fast som genomförs i fel miljö (34). Beteendet påverkas i hög grad om smärta är närvarande. Då sjukdom ofta orsakar smärta, är det viktigt att känna till symtomen och kunna ta beslut om hunden har ont eller inte. Det kan vara en inflammatorisk eller infektiös process, traumatisk skada eller neoplastiska förändringar (tumör) (12).

Tecken på smärta:

- Stelning av kroppsställning
- Gnäller spontant eller morrar
- Huvudet riktas mot de smärtsamma stimuli
- Hunden undviker, om möjligt, smärtsamma rörelser
- Individens är ovillig att röra sig, är stel under sina rörelser
- Omotiverad

Traumatisk skada som orsakar smärta i kroppen kan resultera i ångest och rädsla. Undvikande och flykt hos en hund som inte tidigare visat dessa symtom indikerar på en trolig fortlöpande sjukdomsprocess, eller att hunden utsätts eller har utsatts för fysisk skada. Smärtbefrielse innan och efter ett ingrepp, har en otroligt central roll. Stress som inträffat efter trauma, på grund av en sjukdom eller vid diagnostisering och behandling är exempel som ger tydliga konsekvenser på beteendet (12). Stress orsakas fysiologiskt av en kortlivad impuls som härstammar från det autonoma nervsystemet. Impulsen orsakar en reaktion i det endokrina systemet, vilket leder till att aktiviteten i hypotalamus, hypofysen och även binjurebarken ökar. Lugnet återinträder då en korrekt reaktion för situationen verkställs (21).

Separationsångest är ofta mycket djupt rotad. Hunden behöver inte utsättas för längre perioder av isolation för att ett sådant beteende ska träda fram. Det kan vara att hunden stängs in under en tid eller en minskning av kommunikation med andra hundar eller människor. Speciellt känsliga är hundar under uppväxten, främst under deras mest sensibla utvecklingsperioder (22, 28). Beteenden som ofta uppvisas av hundar från djurhem är tecken på separationsångest till exempel destruktivitet (22, 41). Separationsångest kan vara ett resultat av att hundens band till den tidigare ägaren plötsligt bryts. Vidare kan hunden utveckla ett allt för starkt och nära band till den nya ägaren (2).

Yrkestitel är inte lika med kompetens

Etolog, beteendevetare, hundpsykolog, problemhundskonsult. Det kan vara svårt för en hundägare att veta vilken kompetens som ligger bakom titeln. Beteendevetare är en person som ”har expertkunskaper i hur människor fungerar i olika sociala sammanhang” (31). Det betyder att yrkestiteln är ett humanbegrepp och bör således undvikas. Det finns en del hundpsykolog-utbildningar i Sverige, men man har inte rätt att söka studiestöd från till exempel CSN för att läsa denna utbildning (32).

Konsultationens utformning

Varje ny konsultation börjar med att få en bild av hunden, ägare, och deras liv tillsammans. Miljön där konsultationen görs är viktig. Ägaren ska kunna slappna av och kunna fokusera på hunden, inte störas av andra moment i vardagen. Detta kan göras i ägarens hem, eller i

en lokal där hunden inte tidigare varit. Genom att undvika till exempel ett vanligt behandlingsrum på en djurklinik, påverkas inte hunden av tidigare obehagliga upplevelser. I norra Amerika utförs ibland konsultationer via telefon. En annan metod är att lämna ifrån sig sin hund för att tränas av en mer erfaren förare i en annan miljö (23).

Genom att mötas hos ägaren, har konsultationsledaren även möjlighet att se hundens normala livsmiljö och beteende därefter. Ett problembeteende som ägaren upplever hemma behöver inte visas i utomstående miljöer och vice versa. Väljer man att konsultationen ska ske utanför hemmet, har man ändå möjlighet att ägna ett pass åt att studera hunden hemma, antingen om terapeuten är närvarande eller med hjälp av en videokamera (23). Hembesök kan vara ett bra tillvägagångssätt för att man då får en egen uppfattning om hundens levnadsmiljö. I vanliga fall kan ägaren behöva rita upp miljön om det känns relevant för utredningen. Även om det ibland är bra, är det praktiskt svårt att genomföra och dessutom tidskrävande. Vid grundläggande problem kan mycket lösas på kliniken, men då mer gedigen praktisk träning krävs kan hemmiljön vara en bra störning att börja med (20). Beteendekonsulten är inte där för att döma. Det är bra att få en objektiv bedömning i relationen. Ofta leder det till en förbättrad situation, för ägare men också hund. Hundägare känner sig ofta generande då de behöver hyra in professionell hjälp på grund av deras djurs dåliga uppförande. Det kan finnas en rädsla att bli rekommenderad att ta ett beslut som kanske inte alltid känns rätt, som till exempel omplacering eller att låta hunden somna in (23).

Intervju med en utbildad djursjukskötare och problemhundkonsult

Jenny Marek är utbildad djursjukskötare och har efter utbildningen gått flera universitetskurser. Både i Sveriges Lantbruksuniversitets och också Linköpings Universitets regi. Hon har även gått på flera kurser och föreläsningar inom ämnet etologi. Hon har valt att på sitt visitkort kalla sig för etologstuderande. Hon menar att man måste vara ärlig om sin kompetens, både mot patienten men också sig själv. Om hon anser sig ha för lite kunskap inom ett specifikt problembeteende, händer det att hon rekommenderar ägaren att vända sig till en beteendeutredare som hon vet har mer erfarenhet inom det specifika problemet. Samtidigt är det otroligt svårt att veta när man är redo att på egen hand ta emot patienter. Det finns alltid mer att lära sig. Det finns ingen enskild kurs eller utbildning som ger dig allt du behöver för att kalla dig proffs. En viktig bit är egna erfarenheter och upplevelser (20).

Utredning á la Jenny Marek

Första mötet sker ofta utan hund. Nu går de igenom teoretiskt hur man kan tolka hundens beteende, det är mycket grundläggande fakta som ger en gemensam grund att utgå ifrån. Jenny vill bilda sig en uppfattning om djurägaren och hunden. Ålder, ras, varför de

kontaktat henne är frågor som är ganska enkla men ger en bra grund att börja arbeta ifrån. Vanligtvis besöker de Jenny eftersom hunden drar i kopplet, eller morrar och skäller i ej önskvärda situationer. Görs bedömningen att situationen är mer akut, om hunden är väldigt reaktivt med ett potentiellt farligt beteende, får hunden följa med under första träffen. Det är mycket känslor inblandade för ägaren. Det är viktigt att därför ta folk rätt. Det kan ha gått så långt att ägaren går ut med sin hund på natten eftersom de är så rädda för att hamna i en oönskad situation. Det viktigaste man ska göra som hundägare är att vara ödmjuk och omge sig med bra människor (20).

Hundägarens förväntningar är viktiga att ta hänsyn till. Ibland är deras förväntningar inte möjliga att nå upp till. Är man ägare till en reaktiv och utåtagerande hund är sannolikheten liten att hunden kommer att kunna gå lös, om problemet har gått för långt (14, 20). Som utredare måste man känna till problemet bakom beteendet och ha kännedom om inlärningsprocessen. Fokusera på det positiva, visa vilka beteenden den tjänar på (förstärkning och belöning) kontra inte tjänar på (ignorering). Om hunden gör utfall måste man arbeta med beteendet för att omdirigera hundens motivation. Att fysiskt eller psykiskt hindra hunden från att få utlopp av sin motivation leder bara till mer frustration hos hunden. Det blir som att sätta en kork i ändan, den kommer att lossna någon gång (20). När Konrad Lorenz studerade djurens beteende tyckte han sig se att de behövde utföra sina olika aktiviteter med jämna mellanrum. Ju längre tid det gått, desto mer benägen är den att utföra alla de moment som ingår i till exempel ett jaktbeteende. Olika tester har visat att aggressiviteten inte ökar med tiden om ett djur inte får tillfälle att slåss. Däremot är utförandet av till exempel jaktbeteendet viktigt i sig, även om hunden precis ätit (17).

Det är väldigt mycket psykologi. Genom att vara ödmjuk, öppen, kritisk och ärlig, kan man öka hundens förtroende för sin ägare. En träningsplan är oslagbar. Djurägare berättar ofta att de inte vill att hunden ska bete sig på ett visst sätt i specifika situationer, men har ofta ingen klar eller möjlig målbild. Vad vill de att hunden ska göra istället? Genom att träna hunden omdirigerar man motivationen och beteendet ändras (20).

Djurägarens kompetens om hundens utveckling och behov

Merparten av hundägare som träffar Jenny Marek saknar kunskap om vad en hund är och hur ens egen hund fungerar. Ofta är det brist på kunskap hos föraren snarare än ett stört beteende. Det är vanligt att självutnämnda experter (vänner eller andra i sin omgivning) väljer att ta på sig ansvaret att berätta för ägaren hur de ska hantera sin hund, vilket ofta inte gagnar någon utan snarare slutar i mer frustration (20).

Ägare vill ibland få hunden att lugna ner sig och stilla dess rörelsebehov genom att spåra och jaga. Blodspår ger hunden mental stimulans, däremot skapas samtidigt ett jaktintresse. Intresset är ofta mycket starkt och kan försvåra kommunikationen och relationen mellan ägare och hund. Det kan vara en bra stimulans, men ägaren måste vara medveten om eventuellt oönskat resultat och där även tillhörande konsekvenser. Det görs i all välmening. Ägaren har en målbild där dem och hunden ska trivs att leva tillsammans. Vägen dit är inte

alltid så rak och enkel som ägaren ibland vill tro. De har svårt att själva hitta lösningar då de saknar vetskap om det naturliga beteendet. Det viktigaste en ägare måste börja med, menar Jenny, är att tänka efter, ställa sig frågan hur en hund fungerar. Genom att söka svaret på frågan kan man hitta en sluss till önskvärt beteende (20).

En hund som är orolig eller nervös söker ofta stöd och kontakt hos ägaren. Genom att hunden blir mentalt och fysiskt nertryckt, kan det ibland leda till att hunden väljer att tydliggöra sina behov, ofta genom att hoppa och gnälla. Väljer djurägaren att stöta ifrån sig hunden kan det leda till att hundens beteende endast kommer att öka. Straffa inte hunden då denna visar tecken på stress eller frustration. Det skapar bara en klyfta mellan förare och hund. Den blir mer ängslig och därför mer benägen att hoppa eller uppvisa andra utåtagerande beteenden. Om situationen får fortgå kan det även resultera i att förtroendet till ägaren minskar. En sådan övning som att regelbundet massera hunden gör att klyftan dem emellan minskar, samtidigt som man lär hunden att acceptera fysisk kontakt (20).

Det stora ras-valet

Ägaren ska vara medveten om vad det är för hund man skaffar. Man ska ha kännedom om den naturliga utvecklingsprocess som fortlöper genom hela hundens liv. Det är bra att vara insatt i valpens utveckling och inte ställa för höga krav, man måste ha fötterna på jorden om man har en valp eller unghund. Raskunskap är otroligt viktig. Inte bara att den är söt, utan även hundens mentala egenskaper är viktiga att ha i åtanke. När det kommer till val av hundras stöter en problemhundkonsult ibland på problem hos ekipaget som uppstår på grund av fysiska begränsningar. Som konsult kan man inte fysiskt förändra hunden eller föraren. Det kan vara äldre människor som skaffar en stor, tung ras, som ofta har behov som föraren inte kan tillgodose, vilket leder till frustration hos både ägare och hund (20).

Ett vanligt problem kan vara hundens zonförsvar, att den morrar då den har ett tuggben. Många djurägare försöker lösa problemet genom att trötta ut hunden fysiskt, vilket ofta inte ger resultat. Det kan vara att man försöker lösa hundars aggression mot föremål genom lek, ett beteende som ofta har sitt ursprung från rädslan. Exempel kan vara en hund som inte låter ägaren torka tassarna utan att bita i trasan. Ägaren vill då stilla begäret genom att först leka och slita med trasan, för att sedan torka tassarna. Genom att leka med trasan innan ökar hundens motivation att bita i trasan, även när ägaren anser att hunden lekt färdigt (20).

Det är vanligt att ägaren väljer att inte gå kurs eftersom de inte vill tävla med hunden. De vill att hunden ska gå bättre i koppel och komma på kommando. Förståelsen för hur mycket som krävs av både förare och hund saknas. Ägaren vill bättra sin relation och öka kommunikationen och samarbetet med sin hund. Det är så mycket mer som krävs och kan endast ske genom att ha en genomgående respekt för varandra (20).

Det är viktigt att man även ser vilka beteenden som hunden inte uppvisar. Vissa individer lider i det tysta istället, och får därför ofta ingen förändring i miljön. En hund som får utlopp för sina behov, genom att jaga svansen eller slicka magen, visar att kraven inte är

uppfyllda. Därför är det mer troligt att ägaren ändrar miljön för att vara hunden mer till lags (20).

Djurhemmets utvärdering

Ett djurhems främsta uppgift är att vårda hundar som av olika anledningar har lämnats in. Alternativen som finns för dessa hundar är omplacering eller avlivning. Djurhemmen arbetar med att säkerställa hundens mentalitet, samtidigt som allmänhetens trygghet måste tas i aktning. Det räcker inte att utvärdera om hunden är trygg att adoptera bort, utan även sannolikheten att någon finner dess egenskaper intressanta. Beslutet om avlivning på djurhem tas i samråd med anställda. Det är upp till dem att analysera sannolikheten för hundens liv i en framtida ny familj. De måste fatta beslutet att hunden är mentalt stabil och därmed säker att omplacera (21). Ett test där en docka användes för att påvisa tecken av aggression mot barn visade sig mycket effektiv. Testet kunde förutse fem utav sju hundar med denna negativa egenskap. På liknande sätt kan flera beteenden testas och värderas därefter (37). Djurhem har inte alltid den tid eller kunskap att kunna förutse ett beteende. En viktig detalj i hur hunden kommer att fungera med den nya ägaren är kommunikationen dem emellan. Genom att samla mer information om de som önskar att adoptera en hund, skulle de enklare förena rätt hund med rätt ägare (21).

Diskussion

Vargen

Att använda vargen som exempel och dra paralleller mellan varg och hund ska man vara restriktiv med. Om man jämför en varg med till exempel en mops så är det stora fysiska skillnader. Efter 15 000 år är sannolikheten hög att även deras mentala egenskaper har förändrats. Att på olika sätt hantera en hund utifrån att den skulle vara en varg är en primitiv och kortsiktig lösning. Samtidigt saknas vetenskaplig grund att använda detta tillvägagångssätt.

Att läsa hund

Är man ovan att studera en hund är det svårt att dra en korrekt slutsats utifrån hur den uppträder. Genom erfarenhet att studera hundar blir det lättare och mer troligt att ens slutsats blir riktig. När man är väl insatt i en hunds naturliga beteende, kan man lättare göra en korrekt bedömning av ett eventuellt onaturligt beteende. Hur vet man då att slutsatsen man har dragit är korrekt? Varje åskådare kommer att bilda sig en egen sanning. Det är inte troligt att samtliga parter kommer överrens om en sanning. Inte heller är det troligt att nästa person som vill replikera studien kommer fram till samma slutsats, då denna har en annan bakgrund och därmed annan tolkningsförmåga. Genom att placera hunden i en miljö för att studera dess beteende, kan man ganska enkelt se hur hunden reagerar. Men att dra slutsatser från beteendet är inte möjligt, då vi endast kan anta hur hunden tolkar och uppfattar sin miljö, och väljer att hantera situationen därefter. Risken finns att hunden uppfattar och reagerar likadant i nästa situation, men att det tolkas annorlunda och därmed blir resultaten olika. Teorin håller inte vid upprepade försök och kan därmed inte ses som korrekt eller för den delen vetenskaplig. Om vi utsätter en ovan hund vid stadsmiljön, vet vi inte vad det är hunden reagerar starkast på, eller för den delen varför. Är det bullrandet, lukten eller rörelserna?

Konsultationens utformning

Att ge råd via telefon kan vara en bra början. Det finns situationer som inte är så stora att det finns grund att träffa en professionell beteendeutredare. Då kan det räcka med att få hjälp att tänka på ett nytt sätt och som hundägare få ett annat perspektiv. Som ägare känner man sig ibland både ensam och frustrerad över mindre dispyter som man själv inte kan lösa. I själva verket behöver dessa hinder inte vara så svåra att ta sig över om man får rätt verktyg att arbeta med. Men att genomföra en konsultation enbart via telefon kan resultera i mer frustration. Det är på ett sådant tillvägagångssätt svårt att som professionell göra en korrekt bedömning av den sociala dynamiken mellan ägare och hund. Dessutom måste rådgivaren förlita sig på att ägaren gör en korrekt bedömning av hundens signaler och beteende. Utifrån ägarens tolkning av hunden ska rådgivaren då bilda sig en uppfattning om problemet och hur det kan åtgärdas. Någonstans brister det i kommunikationen mellan

ägare och hund, är det då lämpligt att som yrkesutövare förlita sig på att ägarens slutsatser är korrekta?

En annan metod är att lämna ifrån sig sin hund för att tränas av en mer erfaren förare i en annan miljö. Ett problemfyllt beteende kommer eventuellt att minska, men ägaren saknar fortfarande kunskapen att praktiskt utöva sin kontroll över hunden. Som tidigare nämnts, formas hundens beteende beroende på relationen till individen/personen. Därför finns risken att lösningen endast blir kortlivad. Ägaren ska hela tiden vara med i utformningen av programmet, samt kunna följa både hunden, men även sin egen utveckling. Samtidigt får man ta hänsyn till vilket sorts problem hundägaren upplever. Dåliga vanor som hunden lärt sig, till exempel att skälla, är beteende som en mer van förare normalt själv kan träna bort ganska enkelt. Däremot måste ägaren förstå varför hunden skäller, och hur man i fortsättningen ska hantera det oönskade beteendet.

Hundägarens uppfattning om proffshjälp

Hundens dåliga uppförande är genant och mentalt påfrestande för husse eller matte. Att beskriva hur denna väljer att hantera sin situation är svårt, då det blir en grov generalisering. Likaså varför somliga väljer att kontakta professionell hjälp medan andra försöker på egen hand. Som framkom i arbetet tyder undersökningar på att man som hundägare inte har vetskap om att det finns riktig hjälp att få. Likaså att man är rädd för hur att problemet inte åtgärdas. I Sverige finns det flera människor som funderar på att själva besöka en psykolog, men ändå väljer många att inte få den hjälpen. Om vi inte kan söka hjälp för vår egen mentala hälsas skull, torde sannolikheten vara ännu mindre att man tar med sin hund till en problemhundskonsult. En konsultation kan uppfattas som ganska dyr och därmed onödig. Då det ofta kräver flera träffar kommer det snabbt upp i ganska höga ekonomiska summor. Samtidigt som man betalar någon annan för att hjälpa en med sina problem, ligger fortfarande ansvaret på en själv som ägare. Kanske skulle det bli vanligare att ägare uppsöker hjälp om man får en garanti att det faktiskt hjälper och att det inte kräver tidskrävande övning. Ett problematiskt beteende ska gå fort och enkelt att åtgärda. Det är bra att man hjälper folk att åtgärda deras problem snabbt. Men frågan är hur långsiktigt resultat man får med denna inställning. Det behöver inte ta en livstid för att en hund ska lära sig ett accepterat beteende, däremot måste man känna sin hund och försöka utarbeta en plan som tar hänsyn till både sin egen och sin hunds förutsättningar.

Beteendeutredarens kompetens

Som hundägare måste man kritiskt granska vilka tips man får, utifrån dessa kan man försöka bilda sig en uppfattning om expertens kompetens. En bra problemhundskonsult ska på ett professionellt sätt ge konkreta råd och tips. Rykten brukar sprida sig ganska hastigt, likaså borde ryktet om en duktig konsult sprida sig. Genom att hundägaren är öppen med sina problem möjliggör det att få rekommendationer från andra som själva uppsökt professionell hjälp. En utredning är som tidigare nämnts kostsam och utan garanti för att få ett bra resultat. Genom att försöka bilda sig en uppfattning om hur andra upplevde

utredaren, kan man försöka avgöra om det verkar vara rätt person att kontakta med sina egna problem. Det är mycket känslor inblandade för ägaren. Det är viktigt att som professionell agera korrekt och försöka ta folk rätt.

Genom att hundägaren med sin hund når sitt mål får dessa också sin tillfredsställelse, eller belöning. Det är den aktuella situationen som styr vad ekipaget uppfattar som mål och belöning. Därför är det av största vikt att man som djursjukskötare är lyhörd vad djurägaren vill uppnå. Genom att få en klar bild över vad ägaren är ute efter, kan man enklare samarbeta för att uppnå resultat. Vid träning måste man som konsult veta hur man bäst motiverar ägaren och hunden på rätt sätt. Genom att ha flera delmål kan man erbjuda belöning då målen uppnåtts och därmed visa att handlingen spelar en viktig roll.

Man måste komma ihåg att merparten utav ägarna saknar kunskap om hunden och dess naturliga beteende. Ett oönskat beteende kan framkallas av ägaren, om detta beteende får fortgå kan det resultera i ett onormalt beteendemönster och osunt förhållande. Hundägare vill sina djur det bästa, och skulle inte vilja sina djur något illa. De är inte inkompetenta på något vis, och inte heller är det säkert att hundens beteende endast beror på djurägaren. Det är av största vikt att man professionell utgår från ägarens nivå. Ägaren har frivilligt kontaktat dig för hjälp, och förväntar sig professionalitet. Man behöver inte berätta för djurägaren att en mer erfaren hundägare skulle tacklat problemen bättre, det hjälper varken dig som djursjukskötare eller hundägaren. Vare sig ägaren har lång eller kort erfarenhet av hund kan en ny situation uppfattas som svår och stressfull. Att hantera en hund som uppvisar ett specifikt beteende med samma metod är ingen garanti för att det fungerar. En hund som uppvisar samma eller snarlikt beteende behöver inte göra detta på grund av att de reagerar på samma stimuli. Enbart för att hunden känner motivation för att skälla i en situation, betyder inte det att alla individer svarar på samma stimuli.

Ofta har ägaren som målbild att hunden ska sluta med sitt beteende. Hjälp ägaren istället att arbeta mot en målbild där hunden till exempel lägger sig i sin korg då klockan ringer, för att invänta respons från sin ägare. Det finns även de djurägare som helt saknar en målbild, som försöker ignorera hundens beteende. I vissa fall kan ignorering fungera som ett alternativ, men det ska göras sparsamt. Uppmuntra djurägaren att prova olika tekniker, på så sätt kan de hitta en metod som kan fungera även för andra beteenden och i andra situationer.

En djursjukskötare har en bra medicinsk och teoretisk kunskap. Den praktiska biten är viktig att fokusera på. Man träffar konstant nya hundar och nya djurägare. Det kan vara bra att ta tillfället då möjlighet finns att fråga om deras relation och diskutera hur de fungerar ihop. Om de haft problem och hur de i så fall hanterade situationen. I början av sin karriär som beteendekonsult är det bra att ha en tjänst på klinik eller djursjukhus och fungera som en extra resurs vid behov. På det viset kan man praktiskt prova sig fram samtidigt som det sker i klinikens regi. Det betyder att mötet inte kostar pengar, men att man ökar kundens förtroende om den kompetens man har. På så vis kan man utvecklas men ändå ha sin fasta punkt.

Sammanfattning

Även om många beteendeproblem är resultat av psykologiska orsaker, är det alltid viktigt att förstå att det kan finnas en fysisk sjukdom som ligger bakom och orsakar störningen. Det finns klara samband mellan sjukdom tidigt i hundens liv och beteendeproblem i vuxen ålder. Det är flera störda beteenden som uppvisas, främst felriktad rädsla och aggression. Hunden kan även visa på onormalt sexuellt beteende och överdrivet skällande. Beteende påverkar i stark grad relationen till sin ägare. Bandet mellan ägare och hund försvagas när hunden inte lever upp till de ideal som ägaren förväntar sig. Ägaren till ett djur med ett oönskat beteende, eller vanligen kallat problembeteende, uppfattar sin situation som mycket påfrestande. Det kan ha gått så långt att ägaren går ut med sin hund på natten eftersom de är så rädda för att hamna i en oönskad situation. Flera ägare tar då beslutet att lämna bort sin hund. Ett djurhems främsta uppgift är att vårda hundar som av olika anledningar har lämnats in. Ett test där en docka används för att påvisa tecken av aggression mot barn kan förutse fem utav sju hundar med denna negativa egenskap. På liknande sätt kan flera beteenden testas av djurhemmen och värderas därefter. En djursjukskötare har en bra medicinsk och teoretisk kunskap. Den praktiska biten däremot är viktig att fokusera och träna på. I början av sin karriär som problemhundskonsult är det bra att ha en tjänst på klinik eller djursjukhus och fungera som en extra resurs vid behov.

Summary

Although many behavioural problems are results of psychological causes, it's always important to understand that there may be a physical problem behind and causing the disturbance. There are clear links between disease early in life and dogs' behaviour problems in adulthood. There might be several disturbed behaviours presented, mainly misdirected fear and aggression. The dog may also show abnormal sexual behaviour and excessive barking. The dog's good behaviour is essential to a strong and healthy relationship to their owners. The bond between owners and their dogs weakens when the dog doesn't live up to the ideals that the owner expects. The owner of an animal with an unwanted behaviour, or commonly referred to as problem behaviour, perceives their situation as very stressful. It could have gone so far that the owner walks the dog at night, because they are so afraid of getting into an undesirable situation. Many owners with these kinds of problems, takes the decision to give the dog away. Animal shelters main task is to care for dogs that for various reasons have been submitted. Tests in which a doll is used to detect signs of aggression against children can predict five out of seven dogs with this negative trait. Similarly, several behaviors are tested on animal shelters and valued accordingly. A veterinary nurse has a good medical and theoretical knowledge. On the other hand, practical piece is important to focus on. At the beginning of a career as a behavioral consultant, it is good to work at an animal hospital or clinic and serve as an additional resource when needed.

Referenslista

1. Amsel A. (1992) B.F. Skinner and the cognitive revolution. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*
Vol 23, nr 2, 67-70
2. Askew H.R. (1996) *Treatment of behaviour problems in dogs and cats: a guide for the small animal veterinarian*. Oxford: Blackwell Science
3. Bowlby J. (1958) *The nature of the child's tie to his mother*. *International Journal of Psychoanalysis*
Nr 39, 350–373
4. Byrne R.W. (2005) Animal evolution: Foxy friends. *Current Biology*
Vol 15, nr 3, 86-87
5. Chappell M.N, Pike F.H. (1936) Summation of stimuli and the neural changes in learning. *Psychological Review*
Vol 43, nr 4, 283-307
6. Clark G.I, Boyer W.N. (1993) The effects of dog obedience training and behavioural counselling upon the human-canine relationship. *Applied Animal Behaviour Science*
Vol 37, nr 2, 147-159
7. Daniels N, Buchanan A, Brock D, Wikler D. (2000) *From chance to choice: Genetics & Justice*. United States of America: Cambridge University
8. Dewsbury D.A. (1999) The proximate and the ultimate: past, present, and future. *Behavioural Processes*
Vol 46, nr 3, 189-199
9. Durant J.R. (1986) The making of ethology: The association for the Study of Animal Behaviour, 1936–1986. *Animal Behaviour*
Vol 34, nr 6, 1601-1616
10. Falzer P.R. (2004) Cognitive schema and naturalistic decision making in evidence-based practices. *Journal of Biomedical Informatics*
Vol 37, nr 2, 86-98
11. Grandin T, Johnson C. (2005) *Vi som förstår djurens språk*. Wahlström & Widstrand
12. Hedhammar Å, Hultin-Jäderlund K. (2008) Behaviour and disease in dogs. I: Jensen, P (Ed.) *Behavioural biology of dogs*. 243-262.

13. Holland G.A. (1953) Simple trial-and-error learning: massed and distributed trials with habits of unequal initial strength. *Journal of Comparative and Physiological Psychology* Vol 46, nr 2, 90-94
14. Horwitz D.F. (2008). Managing Pets with Behavior Problems: Realistic Expectations. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice* Vol 38, nr 5, 1005-1021
15. Hubrecht R.C, Serpell, J.A, Poole T.B. (1992) Correlates of pen size and housing conditions on the behaviour of kennelled dogs. *Applied Animal Behaviour Science* Vol 34, nr 4, 365-383
16. Jagoe A. (1993) *Behaviour problems in the domestic dog: A retrospective and prospective study to identify factors influencing their development*. United Kingdom: Cambridge University
17. Jensen P. (1993) *Djurens beteende och orsakerna till det*. Stockholm: LT:s förlag
18. Künzl C, Kaiser S, Meier E, Sachser N (2003) Is a wild mammal kept and reared in captivity still a wild animal? *Hormones and Behavior* Vol 43, nr 1, 187-196
19. Maarschalkerweerd R.J, Endenburg N, Kirpensteijn J, Knol B.W. (1997) Influence of orchietomy on canine behaviour. *The Veterinary Record* Vol 140, nr 24, 617-619
20. Marek J, personlig kommunikation 2010-03-03
21. Marston L.C, Bennett P.C. (2003) Reforging the bond – towards successful canine adoption. *Applied Animal Behaviour Science* Vol 83, nr 2, 227-245
22. McCrave E.A. (1991) *Diagnostic criteria for separation anxiety in the dog*. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice* Nr 21, 247-255
23. Miklosi, M. (2008) Human-animal interactions and social cognition in dogs. I: Jensen P. (Ed.) *Behavioural biology of dogs*, 207-222
24. Mugford, RA (2008) Behavioural disorders in dogs. I: Jensen, P (Ed.) *Behavioural biology of dogs*, 225-242.
25. Nationalencyklopedin [Online] Tillgänglig <http://www.ne.se/lukthjärnan> 2009-12-22
26. Nobelstiftelsen. [Online] Tillgänglig <http://www.nobelprize.org> 2009-12-22
27. Patronek G.J, Glickman L.T, Moyer M.R (1995) Population dynamics and the risk of euthanasia for dogs in an animal shelter. *Anthrozoös* Vol 8, nr 1, 31-43

28. Senay E.C, (1966) Toward an animal model of depression : A study of separation behavior in dogs. *Journal of Psychiatric Research*
Vol 4, nr 1, 65-71
29. Serpell J, Jagoe A. (1995) Early experience and the development of behaviour. I: *The domestic dog, its evolution, behaviour and interactions with people*. Cambridge, Cambridge University Press
30. Serpell J, Jagoe A. (1996) Owner characteristics and interactions and the prevalence of canine behaviour problems. *Applied Animal Behavior Science*
Vol 47, nr 1-2, 31-42
31. Studentum. [Online] Tillgänglig <http://www.studentum.se/beteendevetenskap>
2009-01-24
32. Studiestödslagen (1999:1395) utfärdad 1999-12-216
33. Tully T. (2003) Pavlov's dogs. *Current Biology*
Vol 13, nr 4, 117-119
34. Turner D.C (1997) Treating canine and feline behavior problems and advising clients. *Applied Animal Behaviour Science*
Vol 52, nr 4, 199-204
35. Vacalopoulos A, Anderson R. (1993) Canine behavior problems reported by clients in a study of veterinary hospitals. *Applied Animal Behaviour Science*
Vol 37, nr 1, 84
36. Van der Steen W.J, Voorzanger B. (1984) Sociobiology in perspective. *Journal of Human Evolution*
Vol 13, nr 1, 25-32
37. Weiss E, Greenberg G. (1997) Service dog selection tests: Effectiveness for dogs from animal shelters. *Applied Animal Behaviour Science*
Vol 53, nr 4, 297-308
38. Wells D.L. (1996) *The welfare of dogs in an animal rescue shelter*. Queen's University, Belfast
39. Wells D.L, Hepper P.G. (2000) Prevalence of behaviour problems reported by owners of dogs purchased from an animal rescue shelter. *Applied Animal Behavior Science*
Vol 69, nr 1, 55-65
40. Wells D.L, Hepper P.G. (2000) The influence of environmental change on the behaviour of sheltered dogs. *Applied Animal Behaviour Science*
Vol 68, nr 2, 151-162
41. Wilsson, E. (2005) *Etologi för hundägare*. Tisslegården Ord & Jord.